

DEVÁTÉ PŘIKÁZÁNÍ

Úvod

Loni v kinech proběhl film Pokání. Zachycuje, jak křivé svědectví jedné dospívající dívčiny nadobro zničí štěstí její starší sestry a jejího přítele. Tato lež pak celý život žalobkyni trápí, a tak se nakonec rozhodne učinit z ní ve stáří pokání. Napíše tedy román, ve kterém vyzná, jak se věci tehdy doopravdy měly, tedy až na malou drobnost. Záměrně změní konec příběhu, a to tak aby se v něm oba milenci znova našli. Tím se snaží původní krutou lež vykoupit lží milosrdnou. Ve skutečnosti její setra svého přítele už nikdy nepotkala. Oba dva totiž zahynuli během války. Tak jim popřála štěstí aspoň na papíře.

Křivé svědectví může mít naprosto devastující účinky v životech druhých lidí. A tak nás jistě nepřekvapí, že je odsouzeno také v samotném jádru zákona – v Desateru. Deváté přikázání zapsané v Exodu 20,16 to říká zcela jasně:

„Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví.“

I. NÁŠ ŽIVOT VE SVĚTLE DEVÁTÉHO PŘIKÁZÁNÍ

Na první pohled se může zdát, že s tímto přikázáním nemáme žádný problém. Většina z nás se patrně nikdy aktivně na žádném soudním přelíčení nepodílela, natož abychom tam nějak falešně svědčili. Ale jako jsme to viděli i u některých jiných částí Desatera, také zde platí, že při pohledu pod povrch tohoto přikázání může vše začít vypadat trochu jinak. O čem toto přikázání tedy v jádru je?

Zapovídá se zde vlastně jakákoliv lživá výpověď, která by mohla nějak poškodit druhého člověka. A když se nad tím tak zamyslíme, musíme nakonec uznat, že každá lež někomu ubližuje. Pokud totiž mluvíme nepravdivě o druhých, tak jim evidentně škodíme. A pokud používáme lež milosrdnou a děláme z nich naopak někoho lepšího, než kým ve skutečnosti jsou, pak zase vodíme za nos všechny ostatní. A tak nakonec přece jen platí, že každá lež někomu ubližuje.

Pán Ježíš tuto problematiku řeší v kázání na hoře. Nemluví zde sice přímo o křivém svědectví, ale téma křivé přísahy, které probírá, je velmi podobné – vystihuje totiž jádro stejného problému. A tak si teď toto Ježíšovo slovo přečteme. Čtení: Matouš 5,33-37

Mezi Židy Ježíšovy doby byl velmi rozšířený zlovyk přísahat pokaždé, když chtěl někdo zdůraznit, že skutečně mluví pravdu. Tím se ovšem vlastně nepřímou připouštělo, že sliby vyslovené bez přísahy až tak nutně pravdivé být nemusely. Ježíš celou tuhle věc zesměšňuje a říká, abychom nepřisahali raději vůbec. Chce, abychom byli zkrátka průhlední a pravdiví. Když říkáme ANO, tak musíme mínit skutečně ANO, a nikoli možná. A když říkáme NE, tak tím musíme mínit doopravdy NE. Všechno ostatní je od Zlého, protože to znamená vodit druhé lidi za nos, tak jak to má ve zvyku otec lži - Ďábel. Ďábelské je říkat ANO ale myslet si v duchu NE. Boží je ANO-ANO, NE-NE.

Kniha Přísloví říká, že „v moci jazyka je život i smrt, kdo ho rád používá, nají se jeho plodů“ (18,21), ať už sladkých nebo hořkých. Když nemluvíme pravdu, tak ubližujeme, škodíme nebo aspoň uvádíme druhé v omyl. A to není zrovna laskavé. Každopádně pochybuji o tom, že bychom si přáli, aby s námi takhle jednali druzí. Málo co se v NZ zdůrazňuje tak často jako pravda. Pán Ježíš sám přišel proto, aby vydal svědectví o pravdě, On sám je cesta, pravda i život, a všichni, kdo ho následují, musí zůstat v pravdě.

A tak bychom se jako křesťané měli vyhnout jakékoliv formě lži, a to i takové, která se mezi lidmi běžně toleruje. Typickým příkladem je přehánění. Ať už přeháníme proto, abychom skutečnost vylepšili, nebo si naopak postěžovali, jak jsou věci hrozně zlé, v obou případech se snažíme druhým vykreslit před očima obraz, který není tak úplně pravdivý. Chceme, aby skutečnost viděli lépe nebo hůře, než jaká doopravdy je. A tak je vlastně vědomě uvádíme do omylu – lžeme.

Další běžnou formou lži je zatajování některých důležitých skutečností, tedy polopravda. Když si dáme trochu záležet a řekneme jenom část pravdy, tak nakonec skutečnost může vyznít dost jinak. Vzpomínám si na vystoupení jednoho komunistického pohlavára těsně před listopadovým převrácem v roce 1989. Zprávy ten den večer ukázaly část jeho projevu a bouřlivý potlesk zástupů. O něco později po převratu ukázala svobodná televize projev celý a vyšlo najevo, že lidé tehdy sice opravdu tleskali, ale jen na jeho větu, že bude třeba provést radikální personální změny. Záznam celého projevu vynesl na světlo úplně jinou skutečnost. Ono to celé tehdy totiž skončilo totálním fiaskem – lidé ho vypískali, takže ten projev ani nedokončil.

Polopravda je velmi zákeřnou formou lži právě proto, že se zakládá na pravdě, ale přitom zamlčuje vše, co se nám zrovna nehodí. Dábel to s polopravdami umí velice dobře. Jen si všimněte, jak pokouší Pána Ježíše na poušti. On u toho dokonce cituje Bibli – Boží pravdu. Jen ji uvádí ve špatném kontextu. Také my můžeme snadno druhé uvádět do omylu tím, že jim budeme říkat jenom to, co se hodí, ale ne celou pravdu. A tak jim v mysli vykreslíme o skutečnosti úplně falešný obraz, a přitom si naomlouváme, že se vlastně nic nestalo, že jsme přece neřekli jedinou lež. Jak ďábelské!

Někdo ale může namítnout, že určitá forma lži je přece jen někdy nevyhnutelná, třeba taková „milosrdná lež“. Např. dětem nemůžeme říct vždy všechno úplně popravdě, vždyť by to kolikrát ani neunesly. Já se ale ptám, jestli máme skutečně jen dvě možnosti – buďto říci pravdu nebo lhát? Neexistuje ještě třetí možnost, totiž mlčet? Všimněte si, že když Ježíše vyslychali, tak většinu času mlčel. Nic nás nenutí mluvit, i když jsme pod velikým tlakem něco říct. Je lepší mlčet a být za podivína, než mluvit a lhát.

Jsou ale případy, kdy bychom mlčet neměli, jinak se dopustíme lži právě tím, že mlčíme. Když např. vidíme, že náš bratr nebo setra padají do hříchu, musíme za nim jít a pomoci jim zpátky na nohy. Mlčení v takové chvíli znamená pokrytectví, což je jen jiná forma lži. Kniha Přísloví říká, že „lepší jsou zjevná kárání než skrývaná láska“ a „věrně jsou míněny šlehy od milujícího, ale záludné jsou polibky nenávidícího (Př 27,5-6).

Když vám lékař trhá zub, tak to bolí, ale je to nakonec pro vaše dobro. Odpírat tedy někomu pomoc jenom proto, že ho to může bolet, je bezohledné. Navíc, tvářit se, že je vše v pořádku, když víme, že není, je lež, která nás od druhých nevyhnutelně vzdaluje. Nemůžete někoho milovat a přitom předstírat, že s vámi jeho duchovní „rakovina“ nic nedělá. Zvlášť když víte, že se dá ještě léčit.

II. OPRAVDOVÉ POKÁNÍ

A tak po tom všem, co jsme si o devátém přikázání řekli, bychom si měli připustit, že nikdo z nás není bez výmluvy. Všichni se občas proviňujeme jazykem. Všichni občas překrucujeme skutečnost o druhých – ať už jim máme tendenci malovat rohy nebo naopak falešná

andělská křídla. Všichni občas přeháníme nebo zatajujeme ty části pravdy, které není zrovna výhodné zmiňovat. Jak z toho ven? Jak zjednat nápravu ve věcech, kde jsme se stali skutečně křivými svědky?

Máme použít milosrdnou lež a vyvážit tak naše pomluvy zase nějakou smyšlenou pochvalou? Nebo se pokusíme zmírnit důsledky našeho křivého svědectví výmluvou, že to všechno bylo veliké nedorozumění, že tak jsme to vlastně ani nemysleli? Možná bychom se mohli pokusit sehrát i nějaké divadlo, kterým bychom přesvědčili druhé o tom, že se teď cítíme být hrozně dotčení a nepochopení. Snad by se tím ta lež nějak zmírnila, ne?

Ano, tyto možnosti tu pochopitelně jsou a patří k oblíbeným taktikám mnoha politiků, jenže my si přece říkáme křesťané, tedy Kristovci, Ježíšovi učedníci, a náš Pán to vidí trochu jinak: *Vaše ANO, ať je ANO, a vaše NE, ať je NE. Cokoliv je nad to, je od Zlého.* Život holt není politika. Ztrácet preference u voličů není až zas takový problém, ale ztrácet je u manželky, u dětí, u přátel, nebo u bratří a sester ve sboru, to už je mnohem horší. A což teprve ztrácet preference před Bohem? To by mohlo mít věčné následky.

A tak bude lepší, když ze svých polopravd raději úplně vystoupíme. Nám samotným se tím uleví, nemluvě o těch, kterých se naše křivé svědectví nějak dotklo. Tomuto „vystoupení“ Bible říká pokání. A to je v něčem podobné a v něčem naopak jiné, než pokání spisovatelky zmiňované na začátku, byť to myslela dobře. Samotná podstata pokání totiž spočívá v tom, že začneme mluvit pravdu, a nic než pravdu. Vyznáme před Bohem i oklamánými lidmi, jak se věci skutečně měly. Dokud přepisujeme konce, kličkujeme nebo hledáme vinu v okolnostech či druhých lidech, tak to pořád ještě není pokání.

Pokud jsme o někom nemluvili patřičně před druhými, musíme to uvést na pravou míru. Musíme za těmi lidmi jít a očistit toho člověka v jejich očích. Pokud jsme přeháněli, je na čase přiznat, jak se věci skutečně mají. Pokud jsme záměrně něco zatajovali a mlžili, je na čase říct celou pravdu. A pokud bychom se měli dopouštět jen nějakých dalších milosrdných lží, bude lepší raději úplně mlčet.

A snad jednou i pochopíme, že je vlastně nakonec daleko lepší žít v pravdě. Chodit ve světle je přece mnohem bezpečnější a příjemnější než se potácet ve tmě. Zvlášť když tím světlem je sám Ježíš Kristus.